

ZALÁN MAGDA

Római vakáció, 2011

Négy éve nem jártam Rómában. 1975 vége után, amikor tízévi római életemet felszámolva a kanadai Torontóba költöztünk, évente visszalátogattam az örök városba, később, a washingtoni tizenhat év során ritkábban, de ilyen hosszán, négy évig még sosem voltam távol örökbe-fogadott „szülőházamtól”.

A ferihegyi betonról meredeken égnek rugaszzkodó, széles kanyarral nyugatnak feszülő gép nem Rómában tesz majd le, hanem Milánóban. Azért terveztem így, hogy zsilipeljek egy kicsit a legkevésbé olaszos olasz városban. Rómában, ha átmenet nélkül érkeztem volna, biztos mellbe vág Itália, ahol minden több, hangosabb, sűrűbb, ahol szebb a szép és a rútabb a rút. „Gondolom, egy olasz törpe is nagyobb a magyar törpénél” – mondta elutazásom előtt egy pesti barát, akinek izgatott örömmel beszéltem nyári útitervemről. Mosolya nem árulta el, hogy megállapítása kedves csipkelődés vagy irritált odavágás. Akár ez, akár nem, a készülődés örömeiben egy nyílt sértés is lepergett volna rólam. Megyek Rómába! Viszontlátom a várost, fiam szülővárosát, sokféle megfordult életem egyetlen színterét, aminek hiánya néha úgy belém hasít, mint egy fogfájás.

Hol kezdjem majd? Hová menjek először? Kit hívjak fel elsőnek? Vendéglátóm, Ornella megoldja a gondot. „Hagyd a bőröndöd, majd kicsomagolsz később, megmutatom utolsó római lakásod új vizavíját.” Első lakásom? Olaszos túlzás: albérlő voltam egy tisztelen unalmas polgárnegyed Mussolini korában épült bérházában. Szobám egyetlen varázsa az ablakból nem látszó, de a közelében csordogáló *Tevere* – vagy ahogy mi hívjuk latin-os-magyarul: Tiberis – legöregebb hídja, a púposteve-hátú Ponte Milvio, amelyen csak gyalogosan lehet közlekedni, mint tették hajdan, csattogó saruikban a Rómából hódítani kirajzó harcosok. Amikor én laktam erre, 1968 és '75 között, délelőtt a híd melletti Piazza Ponte Milvio kedvesen zsi-bongó piac volt, amit délutánra fertőtlenítővel antiszeptikus unalommá mosott a Köztisztaság. A teret mára birtokukba vették a bennszülött római fiatalok, akiket az Örök Város híresebb tereiről egy ideje elüldöztek a turisták. A Ponte Milvio tér szélein, egymásba érő kávézók asztalainál ülnek vagy köztük ácsorognak, fittyet hányva a ruháikat súroló autósokra, akik magyaros anyázás nélkül, mintha éppen atyai szeretettel vigyáznák testi épségüket. Úgy tetszik, változatlanul él a római éveim alatt hallott mondás: „Szeretni kell a gyalogosokat, ők is szegény autósok, csak már tudtak parkolni.”Néhány éve a Ponte Milvio hídtól úgy háromszáz méternyire délre új híd nyúlik át a túlpartra, Ornella ezt mutatja meg elsőnek. Fehér színével kicsit a pesti Erzsébet-hídra rímelő acélsodrony-szerkezet, azon kelünk át a Dunához képest pataknyi Teverén, amelyen – ha sokáig nem esik, és a római nyarakon mindig így van – négy, öt perc alatt gyalogosan is át lehet szökdelni. Néhány kamasz éppen meg is teszi: a zöldes, moszatos vízből itt is, ott is kidudorodó földhányásokon ugrálnak át. Ha netán elvétenének egy ugrást, térdig ha érne nekik a... patak.

A *Tevere* vadonatúj fehér hídjának neve Ponte della Libertá, a Szabadság hídja. Róma történelme, és vele utcái, középületei, hídjai nevükben megrekedtek a németeket és a Mussolini

fekete inges csatlósait elűzők dicsőséges gesztáinál: nincs város, ahol ne lenne utcája, tere, hídja, szobra a szabadságnak, békének és valamely antifasisztának. A híd „pesti” oldala régi albérletem kitaposott cipő kényelmességét sugalló polgárnegyedébe vezet. Az akkori unalomba mára pezsgő izgalmat hozott a Szabadság hídja tövében felépített kis kortárs-múzeum, a Modern Art XXI. De mindenki Maxinak hívja. A szókezdő két betű – M és A – után álló, a múzeumban látható anyag korára utaló háromjegyű római szám – XXI, vagyis 21 – okából lett ez a neve, tulajdonképpen MAXXI, ami bizalmas-barátian ejtve Maxi. (Mint ahogy a kicsit feszespöfös Művészetek Palotája is fesztelenül, rövid ü-vel MüPa lett.)

Itt vége is a két kultúrintézmény közötti hasonlatosságnak. A Maxi a MüPától elsősorban abban különbözik, hogy nem a városhatár közelében, hanem egy sűrűn lakott kis-középosztály által kedvelt városrész szívében áll. Olyan új, hogy csak a legeslegújabb útikönyvek említik, idegen nem is nagyon téved erre. Annál inkább birtokukba vették a rómaiak. Ha nem is az épületet, de a falait körülölelő udvart. A kis füves, fás liget rövid fennállása alatt a a környék lakosainak szabadtéri szalonjává lett. Hogy tervszerű-e vagy szerencsés véletlen, nem tudom, de igaz: a Maxi szabálytalanul forduló falainak ívei körül kialakított mini természetben a nap minden szakában valahol árnyékra lehet lelni. Az épület északi végében, enyhén fölébe emelkedő horhoson egy vidám installáció mintha a múzeum szabadtéri névjegye, látogató-csalogatója lenne: vagy fél tucat, emelet-magas, erre-arra hajló acélszáron pólyásgyerek-méretű piros műanyag virágkehely-szerűségek ágaskodnak. Jönnek is szép számban a római nyár hátukra ragadt ingű helybelije, a szomszéd sarkokról leugró környékbeli, és jönnek a jobban tájékozott turisták is. Rögtön fel lehet ismerni, ki a turista, ki a helybeli. A turista tekintete gondterhelt, katalógust tart kezében, azt lapozgatja bizonytalanul, megvizsgálja az egyes kiállított alkotások fotóját, például ama ruhakupacét, amely a kijárat mellett található (de erről majd írjon egy műtörténész). A hőség elől menekvő környékbeli viszont üres kézzel érkezik, arcán felszabadult mosollyal azonnal elnyúlik az épület körüli park ruganyos fűvel borított hajlataiban, ott fesztelenül fecseg alkalmi szomszédaival, néha egy-egy kíváncsi pillantást vetve az épületre, mint aki megfogadja, előbb-utóbb egyszer majd ő is belátogat.

Ha soraim nyomán valamely Rómába keveredő olvasónak is kedve támadt felkeresni a Maxit, hadd ajánljam figyelmébe a múzeum udvar-kertjében található másik felkeresni valót. A múzeum fehér márvány tömbje jobboldalán egy csupa ablak földszintes épületben minden olasz múzeumok elengedhetetlen tartozéka, a kávézó-büfé található. A Maxié a legjobb olasz design szemet gyönyörködtető asztalkáiból és, tisztesség ne essék szólván, alfelet kényeztető székeiből áll. A műértésben elpilledt látogató úgy hanyatlik le valamelyik asztalkához, mint a hajótörött a nehezen elért parti fővényre. Mindenki mellé egy szempillantás alatt odapattan egy pincér, és úgy megörülni látszik a vendég jelenlétének, mintha régi jó barátot ismert volna föl benne. Villámsebese felveszi a rendelést, majd villámsebese térül-fordul és hozza is. De hadd tanácsoljam: ne ragadjanak le a szokványos cappuccino mellett, azt manapság, a Pestre is beköszöntött Nespresso korában már itt is sokfelé lehet kapni. Viszont ajánlom mellé a MAXXI tramezzinijét, ezt a „kettőközi” jelentésű kis gasztronómiai csodát, amely példát mutat a vattakenyér-tósztnak, hogy mire képes egy igényesebb pékipari termék kevéske majonézzal megkent, sajtlapka alá-főlé tett két szelete. A MAXXI bárjában kapható tramezzini az átlagos olasz – vagy magyar – szendvicsnél bőkezűbb méretű, nem halotti gyolcs fehérségű, hanem déli széplányok egészségesen pozsgás bőrének színére emlékeztető pírítás,

amelyre finoman ráhelyeznek egy csecsemő-seggecskéje színű sonka- vagy mortadella szeletet úgy, hogy alóla diszkrétén, múlt századi hajadonok alsóneműjét idézőn villanjon ki egy salátalevél fodros széle... Mindez egy modern múzeumhoz méltó szépségű, elliptikus alakú fehér tányéron, a tányér egyik fókuszában fekete csészécske, benne a kortyantásnyi, magától – nem tejtől! – habos tetejű kávé... Dante, ha ismerte volna a MAXXI bárját, ilyennek írta volna le a Paradicsomot. Legközelebbi római utam elsőnek majd ide vezet. Remélem, nem kell rá négy évet várnom.

